

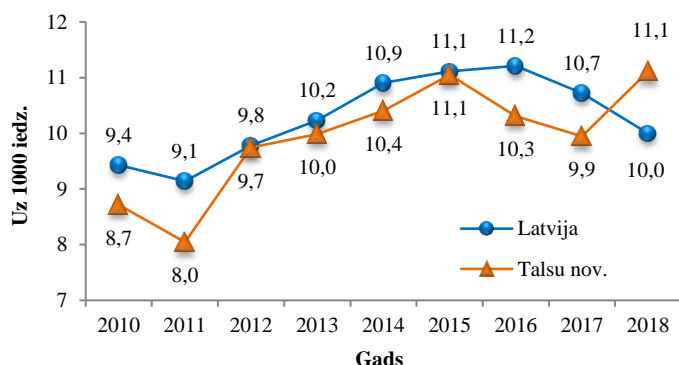
Talsu veselības profils

Šajā profilā apkopoti dati par būtiskākajiem veselības rādītājiem Talsu novadā un to izmaiņām laika periodā no 2010. gada līdz 2018. gadam*. Informācija sagatavota, izmantojot Centrālās statistikas pārvaldes un Slimību profilakses un kontroles centra datus.

Plašāka informācija par Latvijas iedzīvotāju veselību pieejama mājas lapā www.spkc.gov.lv

I.attēls. Dzimstība Talsu novadā un vidēji LV, uz 1000 iedzīvotāju (CSP dati)

Iedzīvotāju skaits: 27 730 (2018. g. beigās)
Procenti no Latvijas iedzīvotājiem: 1,45%
Iedzīvotāju blīvums: 16 iedzīvotāji uz km²
Iedzīvotāju dabiskā kustība: dzimuši 310, miruši 426 (CSP dati)

Pozitīvās tendences

- Pieaugusi dzimstība, 2018. g. pārsniedz vidējo rādītāju valstī par 10%.
- Zema perinatālā un zīdaiņu mirstība.
- Zemāks potenciāli zaudēto mūža gadu rādītājs no SAS nekā vidēji valstī, 2018. g. par 36%.
- Zemāks potenciāli zaudēto mūža gadu rādītājs no ļaundabīgajiem audzējiem nekā vidēji valstī, 2018. g. par 51%.
- Zema saslimstība ar HIV un AIDS.

Problēmas un izaicinājumi

- Augsts nepilngadīgām mātēm dzimušo mazuļu skaits.
- Pieaugusi mirstība no gremošanas sistēmas slimībām, 2018. g. pārsniedzot vid. rādītāju LV par 22%.
- Augsta mirstība no SAS, 2018. g. pārsniedzot vid. rādītāju LV par 10%.
- Augstāka mirstība no pašnāvībām nekā vidēji LV, 2018. g. par 31%.
- Augstāka mirstība no nejaušas saindēšanās un indīgu vielu iedarbes nekā vidēji LV, 2018. g. par 92%.
- Augsta mirstība no gremošanas sistēmas slimībām, t.sk. zarnu asisnvadu slimībām.
- Augstāka saslimstība ar laimboreliozu un ērcu encefalītu nekā vidēji LV, 2018. g. 2 un 3,3 reizes.

*Sakarā ar administratīvi teritoriālo reformu salīdzināmi dati pieejami tikai kopš 2010. gada.

Statistikas dati no "Ar noteiktām slimībām slimojošu pacientu reģistra" par saslimstību ar onkoloģiskajām slimībām, tuberkulozi, psihiskiem un uzvedības traucējumiem un diabētu 2018. gadā būs pieejami pēc pilnvērtīgas e-veselības informācijas sistēmas darbības nodrošināšanas un datu ievades pabeigšanas.

Tabulā attēloti veselību raksturojoši rādītāji (2017. vai 2018. gads) **Talsu novadā** salīdzinājumā ar vidējiem rādītājiem valstī. Zem tabulas atrodams rādītāju aprēķina skaidrojums.

Vienkāršākai uzskatei izmantoti simboli un krāsas:

⬆️ Rādītājs ir augstāks nekā vidēji valstī

⬇️ Rādītājs ir zemāks nekā vidēji valstī

○ Rādītājs būtiski neatšķiras (<5%) no vidējā rādītāja valstī

● sarkans – negatīvs rādītājs

● zaļš – pozitīvs rādītājs

● oranžs – neitrāls rādītājs

		Rādītājs	Vidēji Latvijā	Talsu novadā	Tendence periodā Talsu novadā	Pozīcija pret vidējo rādītāju valstī
Iedzīvotāji	1	Demogrāfiskās slodzes līmenis	621	613		○
	2	Dzimumstība	10,0	11,1		⬇️
	3	Vidējā mēneša darba alga bruto (EUR)	1077	869		⬆️
Veselības un veselības aprūpes rādītāji	4	Saslimstība ar ļaundabīgiem audzējiem*	605	520		⬆️
	5	Cukura diabēta pacientu relatīvais skaits*	4734	4506		⬆️
	6	Saslimstība ar tuberkulozi*	24,9	28,3		⬇️
	7	Saslimstība ar HIV/AIDS	16,9/5,1	7,2**/0**	-	-
	8	Saslimstība ar STI	83,7	111		⬇️
	9	Saslimstība ar jaunatklātu hronisku C hepatītu	74,1	78,8		⬇️
	10	Saslimstība laimboreliozī/ērču encefalītu	25,0/8,8	50,2/28,7		⬆️/⬆️
	11	Bērnu, kas dzimuši nepilngadīgām mātēm, īpatsvars no visiem dzīvi dzimušajiem, %	0,65	1,6		⬇️
	12	Bērnu, kas dzimuši mātēm pēc 35 g.v., īpatsvars no visiem dzīvi dzimušajiem, %	21,1	15,7		⬆️
	13	Dzīvi dzimušie ar zemu dzimšanas svaru (zem 2,5 kg), %	4,4	3,9		⬆️
	14	Ārstu relatīvais skaits	34,1	10,7		⬆️
	15	Ģimenes ārstu, internistu un pediatru relatīvais skaits	9,4	7,2		⬆️
16	Ambulatoro apmeklējumu skaits pie ārstiem/mājas vizīšu skaits	6,0/0,12	5,3/0,12		⬆️/○	
Mirstība	17	Mirstība no sirds un asinsvadu sistēmas slimībām	818	900		⬇️
	18	Mirstība no ļaundabīgiem audzējiem	308	305		○
	19	Mirstība no ārējiem nāves cēloņiem	80,7	50,2		⬆️
	20	Mirstība no cukura diabēta	30,2	17,9		⬆️
	21	Mirstība no gremošanas sistēmas slimībām	55,8	68,1		⬇️
	22	Perinatālā mirstība	6,55	6,54**	-	-
	23	Zīdaiņu mirstība	3,2	6,54**	-	-
	24	Potenciāli zaudētie mūža gadi līdz 64 g. v.	5235	4663		⬆️

Piezīmes: 1 Darbspējas vecumu nesasniegušo un pārsniegušo personu skaits vidēji uz 1000 personām darbspējas vecumā 2018. g. sākumā; 2 Uz 1000 iedzīvotāju; 3 Pavisam, bez privātā sektora komersantiem ar nodarbināto skaitu <50; 4 Jaunie gadījumi, uz 100 000 iedzīvotāju; 5 Prevalence, uz 100 000 iedzīvotāju; 6-10 Jaunie gadījumi, uz 100 000 iedzīvotāju; 8 Gonokoku infekcija, uroģenitālā hlamīdioze, sifiliss; uz 100 000 iedzīvotāju; 11-12 Īpatsvars procentos no dzīvi dzimušajiem mātēm visās vecuma grupās; 13 Īpatsvars procentos no visiem dzīvi dzimušajiem; 14 Ārstu skaits bez zobārstiem, ar stažieriem un rezidenti, uz 10 000 iedzīvotāju; 15 Uz 10 000 iedzīvotāju; 16 Uz 1 iedzīvotāju; 17-21 Uz 100 000 iedzīvotāju attiecīgā vecuma grupā; 22 Uz 1000 dzīvi un nedzīvi dzimušo; 23 Uz 1000 dzīvi dzimušo; 24 Uz 100 000 iedzīvotāju vecuma grupā 0-64 gadi.

Datu avoti: 1-3 CSP; 4-5 PREDA, SPKC; 6-10 VISUMS, SPKC; 11-13 Jaundzimušo reģistrs, SPKC; 14-15 Pārskats par iestādes personālu, SPKC; 16 Pārskats par ārstniecības iestādes darbību, SPKC; 17-24 Latvijas iedzīvotāju nāves cēloņu datu bāze, SPKC.

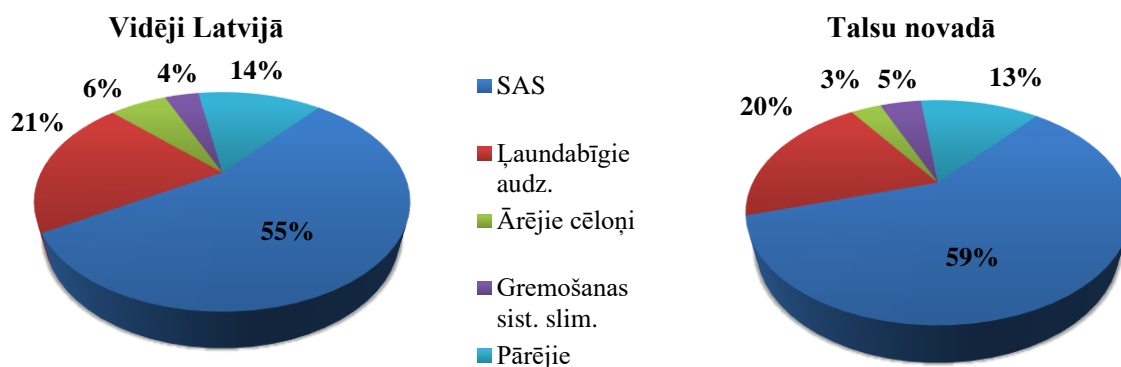
* 2017. gada dati

** Mazāk par 3 gadījumiem gadā

Talsu novads ir viens no lielajiem Latvijas novadiem, ar kopējo platību 1763 km² un iedzīvotāju blīvumu 16 iedz. uz 1 km². Iedzīvotāju skaita ziņā Talsu novads ir trešais lielākais novads Latvijā – 2018. gada beigās novadā dzīvoja 27,7 tūkstoši iedzīvotāju, no tiem 32,9% Talsu pilsētā. Tomēr līdzīgi kā kopumā Latvijā, arī Talsu novadā iedzīvotāju skaits dinamiskā sarūk, – kopš 2010. gada iedzīvotāju skaits samazinājies par 3,9 tūkstošiem jeb 12%. Salīdzinoši Latvijā šajā laika periodā iedzīvotāju skaits samazinājies par 8%.

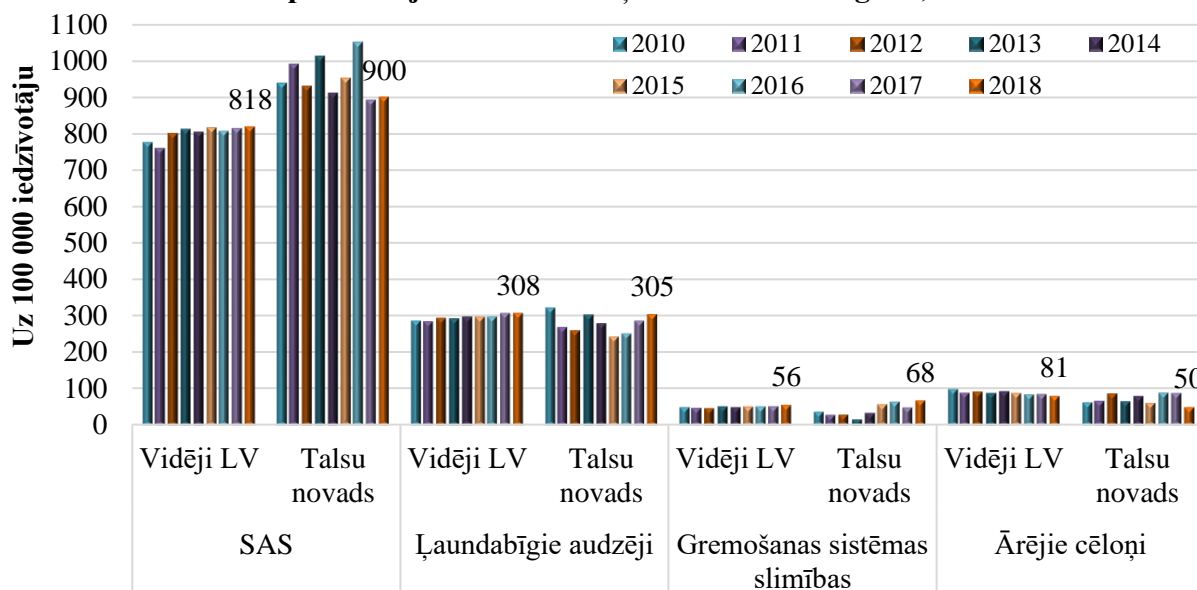
Talsu novadā gadā piedzimst ap 300 mazuļiem. 2018. gadā **dzimstība** pieaugusi, pirmo reizi pārsniedzot vidējo rādītāju valstī, šajā gadā – par 11% (skat. 1. attēlu). Nepilngadīgām mātēm dzimušo bērnu skaits Talsu novadā ir augsts, 2018. gadā sasniedzot 1,63% no visiem jaundzimušajiem (vidēji valstī 2018. gadā 0,65%), pārsniedzot vidējo rādītāju valstī 2,5 reizes, bet gadu iepriekš reģistrēts augstākais jaundzimušo īpatsvars visā periodā no visiem dzimušajiem – 3,0% (9 jaundzimušie). Jaundzimušo īpatsvars ar **zemu dzimšanas svaru** (zem 2,5 kg) Talsu novadā 2018. gadā ir samazinājies līdz 3,9% (skat. tabulu) un ir zemākais rādītājs visā periodā – no 2010. līdz 2017. gadam rādītājs bija augstāks nekā vidēji valstī; 2016. gadā reģistrēts augstākais rādītājs visā periodā – 6,8% (vidēji valstī tajā gadā 4,3%). Gan **perinatālā mirstība** (nedzīvi dzimušie un pirmajā dzīves nedēļā mirušie), gan **zīdaiņu mirstība** (līdz 1 gada vecumam) Talsu novadā ir zema, nepārsniedzot četrus gadījumus gadā, bet atsevišķos gados nav reģistrēts neviens nāves gadījums.

2. attēls. Galvenie nāves cēloņi 2018. gadā, īpatsvars procentos

Galvenie nāves cēloņi Talsu novadā, tāpat kā Latvijā kopumā, ir sirds un asinsvadu sistēmas slimības (2018. g. Talsu novadā 59% no visiem mirušajiem) un ļaundabīgie audzēji (2018. g. Talsu novadā 20% no visiem mirušajiem). Lai gan iepriekšējos gados kā trešais nozīmīgākais cēlonis bija ārējie cēloņi, 2018. gadā tie atvirzījušies uz ceturto vietu (3% no visiem mirušajiem Talsu novadā), trešajā vietā ierindojoties gremošanas sistēmas slimībām (2018. g. Talsu novadā 5%) (skat. 2. attēlu).

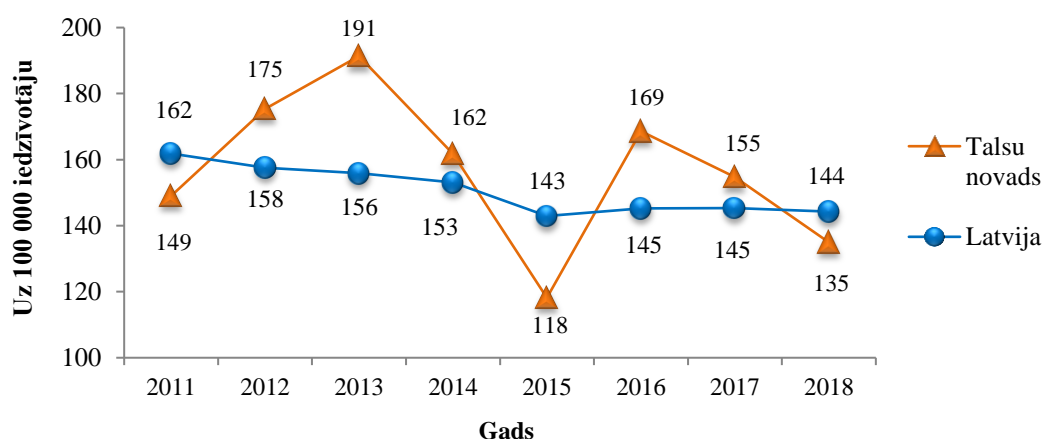
3. attēls. Mirstība no izplatītākajiem nāves cēloņiem 2010.-2018. gadā, uz 100 000 iedzīvotāju

Mirstība no sirds un asinsvadu sistēmas slimībām (SAS) Talsu novadā ir augsta, 2017. un 2018. gadā samazinājusies, tomēr saglabājas augstāka nekā vidēji valstī (skat. 3. attēlu).

Priekšlaicīga mirstība (līdz 64 gadu vecumam) no SAS Talsu novadā dinamikā ir svārstīga, pēdējos divos gados samazinās, 2018. gadā nokrītot zem vidējā rādītāja valstī (skat. 4. attēlu).

4. attēls. Priekšlaicīga mirstība no SAS 2010.-2018. gadā, uz 100 000 iedzīvotāju

Ļaundabīgie audzēji ir otrs biežākais nāves cēlonis kā Latvijā, tā Talsu novadā. **Mirstība no ļaundabīgajiem audzējiem** Talsu novadā ir līdzīga kā vidēji valstī, 2018. gadā – 305 gad. uz 100 000 iedz. (vid. Latvijā 308) (skat. 3. attēlu). Arī priekšlaicīga mirstība (līdz 64 g.v.) no ļaundabīgajiem audzējiem Talsu novadā ir līdzīga kā vidēji valstī, 2018. gadā 108 gad. uz 100 000 iedz. (vid. LV 108). Augstākā mirstība ļaundabīgo audzēju grupā Talsu novadā ir no prostatas vēža vīriešiem, bronhu un plaušu audzēja, krūts vēža sievietēm, un resnās, sigmoidveida un taisnās zarnas audzēja.

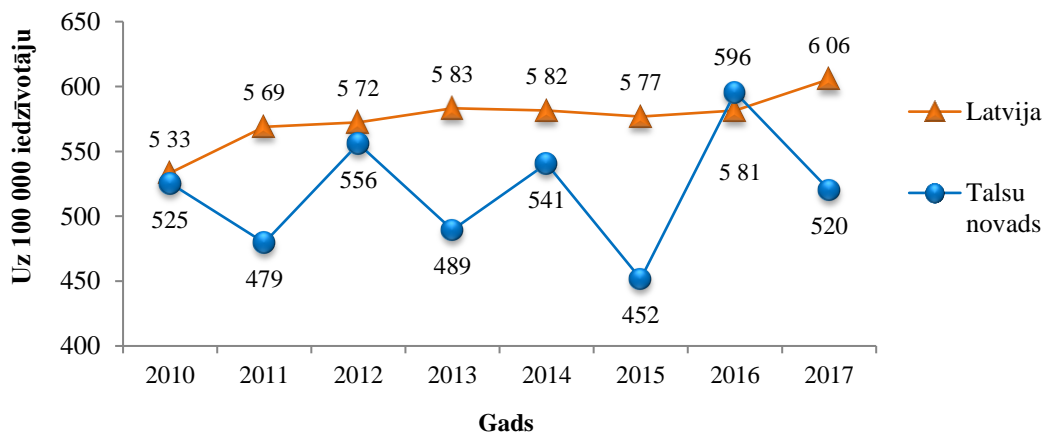
Visaugstākā mirstība Talsu novadā ir no prostatas vēža vīriešiem – 2018. gadā pārsniedzot vidējo rādītāju valstī par 58% (Talsu novadā 76 gad. uz 100 000 iedz., vid. LV 48).

Mirstība no bronhu un plaušu audzēja Talsu novadā dinamikā ir mainīga, 2018. gadā samazinājusies līdz 39 gad. uz 100 000 iedz. (vidēji LV 48). Talsu novadā, līdzīgi kā vidēji Latvijā, mirstība no bronhu un plaušu audzēja vīriešiem ir augstāka nekā sievietēm, 2018. gadā – trīs reizes (2018. gadā Talsu novadā attiecīgi 61 un 21 gadījums uz 100 000 iedz.).

Mirstība no resnās, sigmoidveida un taisnās zarnas audzēja Talsu novadā ir svārstīga, 2018. gadā pieaugusi līdz 47 gad. uz 100 000 iedz., gadu iepriekš – 28 gad. uz 100 000 iedz. Salīdzinoši vidēji Latvijā mirstība no šo audzēju veida 2018. gadā bija 34 gad. uz 100 000 iedz.

Saslimstība ar ļaundabīgajiem audzējiem Talsu novadā ir zemāka nekā vidēji valstī, izņemot 2016. gadu, kad rādītājs bija līdzīgs; 2017. gadā¹ no jauna reģistrēto saslimšanas gadījumu skaits ar ļaundabīgajiem audzējiem Talsu novadā bija par 15% zemāks nekā vidēji Latvijā (skat. 5. attēlu). Saslimstība ar ļaundabīgajiem audzējiem līdz 64 gadu vecumam Talsu novadā ir līdzīga kā vidēji valstī, 2017. gadā 283 gadījumi uz 100 000 iedzīvotāju (vid. LV 294).

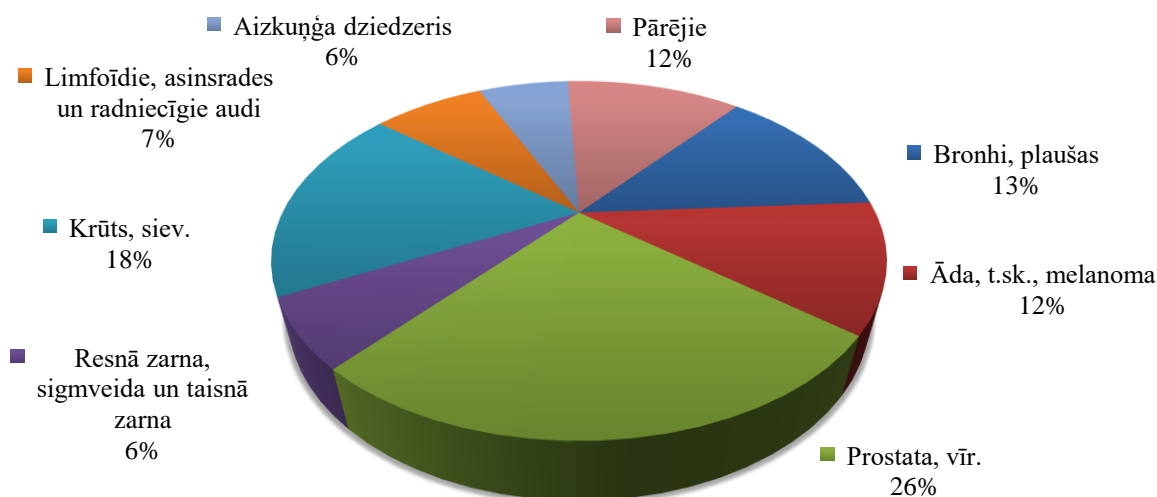
5. attēls. Saslimstība ar ļaundabīgajiem audzējiem 2010.-2017. gadā, uz 100 000 iedzīvotāju

Visbiežāk reģistrētais ļaundabīgais audzējs Talsu novadā ir prostatas audzējs vīriešiem (skat. 6. attēlu). Saslimstība pa gadiem ir mainīga, 2017. gadā bija par 21% zemāka nekā vidēji valstī (Talsu novadā 135 gad. uz 100 000 iedz., vid. LV 144).

Otrs biežāk reģistrētais ļaundabīgais audzējs Talsu novadā ir krūts audzējs sievietēm. Dinamikā saslimstība ir mainīga, 2017. gadā saslimstība samazinājusies līdz 94 gadījumiem uz 100 000 iedzīvotāju (vid. LV 109). Saslimstība ar bronhu un plaušu audzēju Talsu novadā ir augstāka nekā vidēji Latvijā, 2017. gadā pārsniedza vidējo rādītāju valstī par 16% (Talsu novadā 67 gad. uz 100 000 iedz., vid. LV 58).

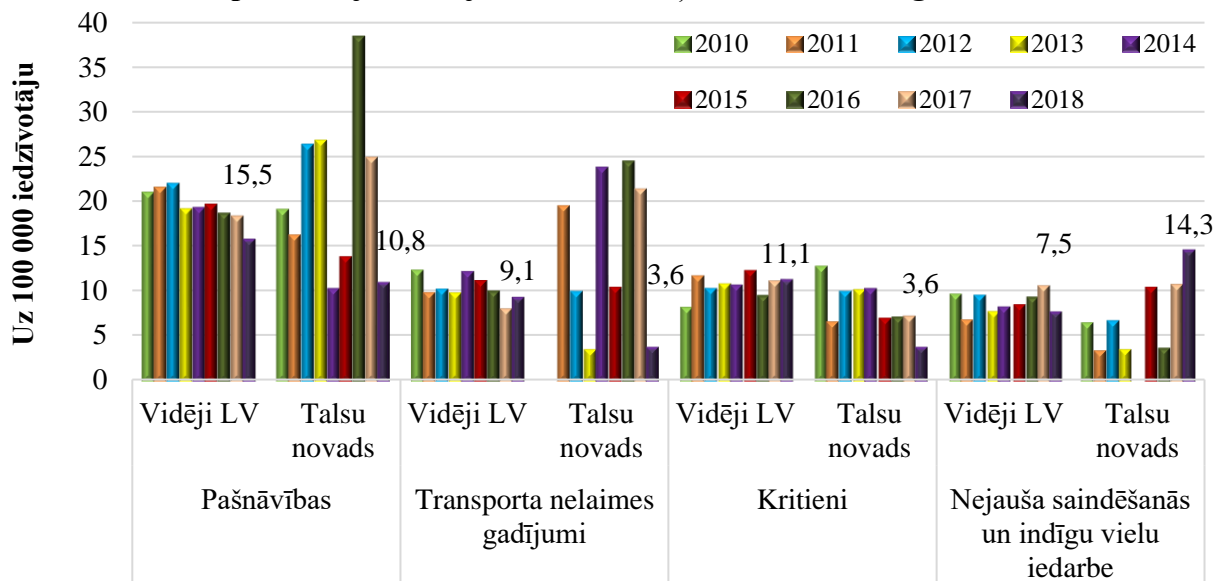
6. attēls. Biežāk diagnosticētie ļaundabīgie audzēji pēc lokalizācijas, īpatsvars Talsu novadā 2017. gadā, procentos

¹ Pēdējie pieejamie dati par saslimstību ar ļaundabīgajiem audzējiem

Mirstība no **ārējiem nāves cēloņiem** (piemēram, pašnāvības, transporta nelaimes gadījumi, vardarbība, dūmu un uguns iedarbe, kritieni, noslīkšana, saindēšanās) Talsu novadā 2018. gadā ir samazinājusies līdz 50 gadījumiem uz 100 000 iedzīvotāju (vid. LV 81). Iepriekšējos gados mirstība no ārējiem cēloņiem bija augstāka, 2016. un 2017. gadā pārsniedza vidējo rādītāju valstī (skat. 3. attēlu). Būtiskākās ārējais nāves cēlonis 2018. gadā ir nejauša saindēšanās un indīgu vielu iedarbe; arī 2015. un 2017. gadā mirstība bija augsta (skat. 7. attēlu). Ik gadu Talsu novadā reģistrē arī pašnāvību gadījumus; 2016. gadā reģistrēta augstākā mirstība – 38 gad. uz 100 000 iedz., pārsniedzot vidējo rādītāju valstī divas reizes. Mirstība no transporta nelaimes gadījumiem dinamiskā ir svārstīga, 2018. gadā rādītājs samazinājies līdz 3,6 gadījumiem uz 100 000 iedzīvotāju (vid. LV 9,1). Mirstība no kritieniem Talsu novadā ir samazinājusies, 2018. gadā reģistrēts zemākais gadījumu skaits – 3,6 gadījumi uz 100 000 iedzīvotāju (vid. LV 11,1).

7. attēls. Mirstība no izplatītākajiem ārējiem nāves cēloņiem 2010.-2018. gadā, uz 100 000 iedzīvotāju

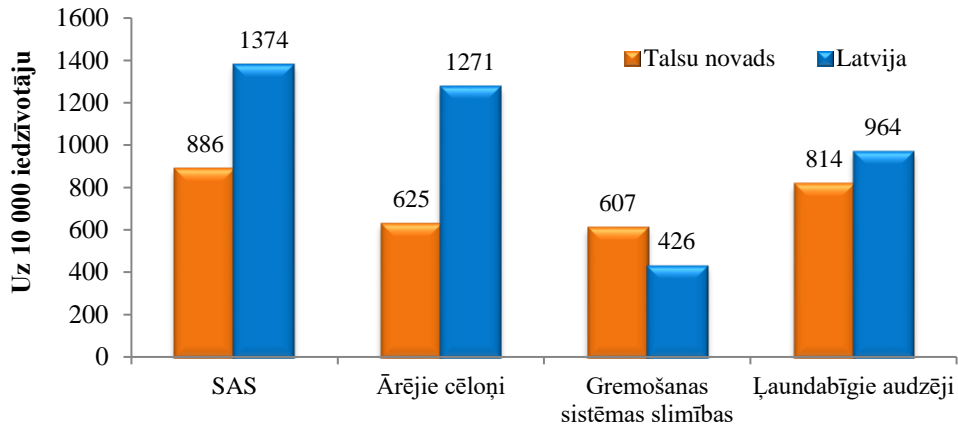

Gremošanas sistēmas slimības Talsu novadā 2018. gadā veidoja 4,5% no visiem nāves cēloņiem. Mirstība no gremošanas sistēmas slimībām Talsu novadā dinamiskā ir svārstīga, pēdējos četros gados pieaugusi, 2018. gadā sasniedzot augstāko rādītāju visā periodā (skat. 3. attēlu). Nozīmīgākie nāves cēloņi gremošanas sistēmas slimību grupā ir zarnu asinsvadu slimības (20% no visiem ar gremošanas sistēmu saistītajiem nāves cēloņiem), aknu fibroze un ciroze (15%), kuņģa čūla (9%) un alkohola izraisītas aknu slimības (8%).

Potenciāli zaudēto mūža gadu (PZMG) rādītājs līdz 64 gadu vecumam uz 100 000 iedzīvotāju Talsu novadā dinamiskā samazinās, 2018. gadā bija par 10% zemāks nekā vidēji valstī (skat. tabulu). Visvairāk potenciāli zaudēto mūža gadu Talsu novadā ir sirds un asinsvadu sistēmas dēļ, tomēr salīdzinoši ar situāciju vidēji valstī, rādītājs ir krietni zemāks – 2018. gadā par 36% (skat. 8. attēlu). Otrs nozīmīgākais cēlonis, kura dēļ tiek zaudēti daudz potenciālie mūža gadi, ir ļaundabīgie audzēji. Trešais nozīmīgākais cēlonis Talsu novadā, kura dēļ tiek zaudēti daudz mūža gadu, ir ārējie cēloņi. Salīdzinot ar situāciju valstī, ārējo cēloņu dēļ zaudēto mūža gadu rādītājs ir zems, 2018. gadā par 51% zemāks. Nozīmīgs nāves cēlonis, kura dēļ arī tiek zaudēti daudz potenciālo mūža gadu, ir gremošanas sistēmas slimības. 2018; gadā šis rādītājs bija par 42% augstāks nekā vidēji valstī.

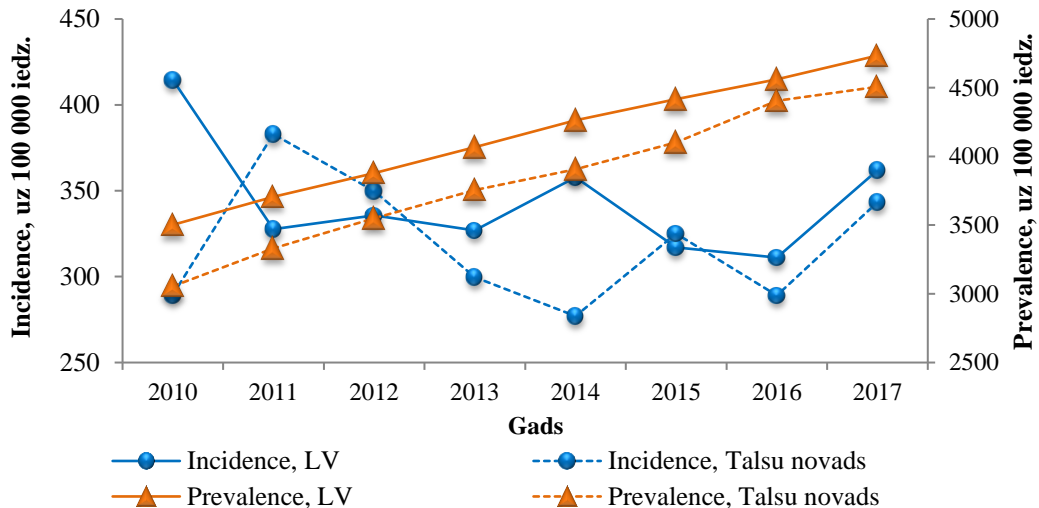

8. attēls. Potenciāli zaudētie mūža gadi 0-64 g. v. 2018. gadā, uz 100 000 iedzīvotāju

No jauna reģistrēto saslimšanas gadījumu skaits (incidence) ar **cukura diabētu** uz 100 000 iedz. Talsu novadā ir svārstīgs; 2017. gadā² reģistrēti 343 jauni gadījumi, rēķinot uz 100 000 iedzīvotāju. Kopējais cukura diabēta pacientu skaits (prevalence) Talsu novadā 2017. gadā pieaudzis līdz 4506 gadījumiem uz 100 000 iedz. (skat. 9. attēlu), savukārt mirstība no cukura diabēta Talsu novadā 2018. gadā ir par 26% zemāka nekā vidēji valstī.

9. attēls. Saslimstība ar cukura diabētu 2010.-2017. gadā, uz 100 000 iedzīvotāju

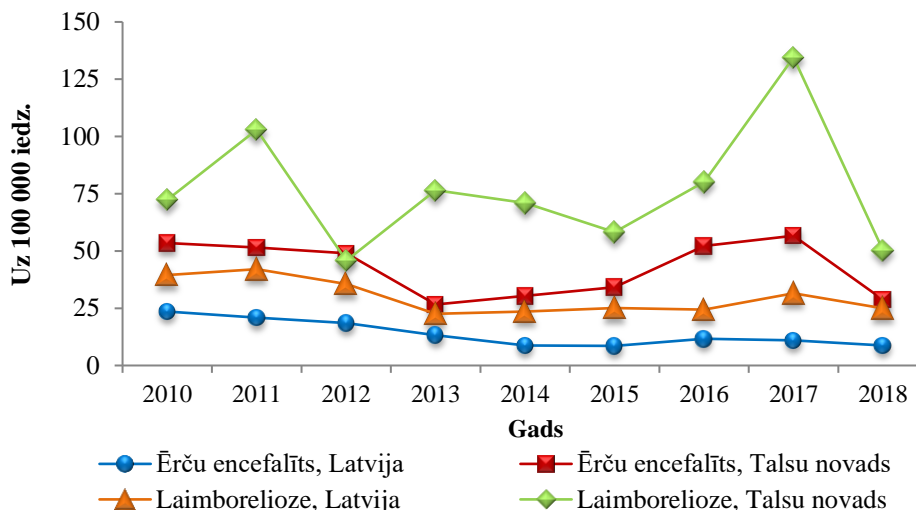

Saslimstība ar atsevišķām **infekcijas slimībām** – laimboreliozī un ērcu encefalītu ir augstāka nekā vidēji Latvijā, bet HIV un AIDS – zemāka (skat. tabulu).

Talsu novadā ik gadu ir augsta saslimstība ar ērcu pārnēsātajām slimībām – laimboreliozī un ērcu encefalītu. 2018. gadā saslimstība ar šīm slimībām bija zemāka nekā 2017. gadā, tomēr saglabājas augsta (skat. 10. attēlu).

² Pēdējie pieejamie dati par saslimstību ar cukura diabētu

10. attēls. Saslimstība ar laimboreliozu un ērču encefalītu, 2010.-2018. gadā, uz 100 000 iedzīvotāju

Saslimstība ar jaunatklātu hronisku C hepatītu Talsu novadā pēdējos gados pieaug, 2017. gadā tā pārsniedza vidējo rādītāju valstī par 33% (skat. tabulu).

Saslimstība ar HIV un AIDS Talsu novadā ir zema, tomēr ik gadu tiek reģistrēti jauni saslimšanas gadījumi.

Saslimstība ar STI Talsu novadā ir zema, tomēr 2017. gadā pieaugusi, pārsniedzot vidējo rādītāju valstī par 33%.

Saslimstība ar tuberkulozi Talsu novadā ir zema, tomēr 2017. gadā reģistrēts pieaugums, pārsniedzot vidējo rādītāju valstī par 14%.

Ārstu relatīvais skaits (uz 10 000 iedzīvotāju) Talsu novadā ir daudz zemāks nekā vidēji Latvijā – 2018. gadā Talsu novadā bija 10,7 ārsti uz 10 000 iedzīvotāju (kopā 30 ārsti), vidēji Latvijā 34,1. Ģimenes ārstu, pediatru un internistu skaits, kuri sniedz primārās veselības aprūpes pakalpojumus, arī ir zemāks kā vidēji valstī – 2018. gadā 7,2 uz 10 000 iedzīvotāju (vid. LV 9,4).

Ambulatoro apmeklējumu skaits Talsu novadā ir zemāks kā vidēji valstī – 2018. gadā, rēķinot uz 1 iedzīvotāju, bija 5,3 apmeklējumi (vid. LV 6,0). Mājas vizīšu skaits, izsakot uz 1 iedzīvotāju, Talsu novadā ir līdzīgs kā vidēji valstī (skat. tabulu), bet mājas vizīšu īpatsvars kopējā ambulatorajā aprūpē augstāks – 2018. gadā mājas vizītes bija 2,3% no visiem ambulatorajiem apmeklējumiem (vid. LV 2,0%).

Saīsinājumi:

CSP – Centrālā statistikas pārvalde

LV – Latvija

PREDA – Ar noteiktām slimībām slimojošu pacientu reģistrs

SAS – Sirds un asinsvadu sistēmas slimības

SPKC – Slimību profilakses un kontroles centrs

SSK-10 – Starptautiskā statistiskā slimību un veselības problēmu klasifikācija, 10. redakcija

STI – Seksuāli transmisīvās infekcijas

VISUMS – Valsts infekcijas slimību uzraudzības un monitoringa sistēma